

AİLELERİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN SUÇLU ÇOCUKLARA YÖNELİK BİR İNCELEME

Nükhet AYAZ (*)

ÖZET

Bir toplumun en küçük yapı taşı olan aile, ne derece güçlü ve sağlıklı olursa, toplumda o derece güçlü ve sağlıklı olacaktır. Aile, geleceğin toplumunu oluşturacak olan çocukların bakılıp, büyütüldüğü ortamdır. Çocukların yetiştirilmesi tartışmasız en iyi aile içinde gerçekleşmektedir. Bu açıdan aile en yetkili eğitim kurumu özelliğini taşımaktadır. İşte bu kurumda ortaya çıkacak aksaklık ve olumsuzluklar, zaman zaman doğrudan zaman zaman da dolaylı olarak çocuk suçluluğu üzerinde etkili olmaktadır. Bu sebeple çocuğun mümkün olduğunca uyumlu ve istikrarlı bir aile ortamında yetiştirilmesi önemli olacaktır.

GİRİŞ

Aile genel anlamıyla, toplum ile kişi arasındaki bağı birinci planda sağlama görevini yerine getiren bir sosyal kurumdur. Nitekim, insanları diğer canlılardan ayıran en önemli hususların akıl, şuur ve irade olduğu göz önüne alınırsa, bu vasıfların bazı tezahürlerinin de olacağı açıktır. İnsan bu vasıfları sayesinde sevmeye, sevilme, güvenme, güvenilme ihtiyacını da karşılayan, neslini devam ettirme mekanizmasını oluşturur. Bu mekanizmaya da aile adı verilmektedir. Bir toplumun en küçük yapı taşı olan aile ne kadar güçlü ve sağlıklı ise toplumda o oranda güçlü ve sağlıklı olur (AYAZ, 1991; 22).

Çünkü aile kan bağılılığı, evlilik ve diğer kanuni yollardan aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan fertlerden oluşan, fertlerinin cinsel, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, fertlerin topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birimdir (DPT, 1989, 3).

Ana, baba ve çocuktan oluşan bu temel birimin kanunlarla tespit edilen görevlerinin yanısıra, geleneklerle belirlenen birçok fonksiyonu da vardır. Aile içinde bulunduğu değer yargılarını, gelenek ve göreneklerini, beğenilerini, inançlarını, ön yargılarını yani kültürünü yansıtır. Bunun yanında özel bir iç yapısı ve kendine özgü bir işleyişi vardır. Bu bakımdan toplumla sürekli alış veriş içinde bir kuruluş olarak çalışır (Yörükoğlu, 1980; 93).

(*) Doç.Dr. D.E.Ü. İ.I.B.F. Çalışma Ekonomisi Bölümü.

Aile görevleri yönünden başlıca, üç açıdan ele alınabilir. Öncelikle aile eşlerin duygusal ve cinsel ihtiyaçlarını karşılayan kanuni bir birliktir. Yine, aile ortak amacı, çıkarları, inançları değer yargıları ve prensipleri olan bir birliktir. Diğer taraftan aile çocukların beslenip, bakıldığı bir ortamdır. Bu görevler içinde çocukların yetiştirilmesi tartışmasız olarak en iyi biçimde aile içinde gerçekleşmektedir. Bu açıdan aile en etkili eğitim kurumu olarak çalışır. Kişilik aile ortamında gelişir. Çocuğun toplumun değer yargılarına ve niteliklerine uygun bir birey olarak yetişmesi öncelikle aile çevresinde sağlanır. Yani bir toplumun kültürünün nesilden nesile aktarılması ailede başlar, okulda ve çevrede devam eder.

Aile insan ilişkilerinin sergilendiği bir sahne gibi düşünülebilir. Çocuk bu sahnede insan ilişkilerini bütün karmaşık yönleriyle gözlemler ve yaşar. İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, uzlaşma, bağlılık, işbirliği gibi olumlu nitelikleri evde kazanır. Anlaşmazlık çekişme ve çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacağı davranışlarında evde öğrenir. (Yörükoğlu, 1980; 94)

İşte bu süreç içinde değişik zaman dilimlerinde ve değişik sebeplerle suç işlemiş, suça yönelmiş çocuklar bulunmaktadır. İç ya da dış etkenlerle suç işlemiş, suça yönelmiş çocukların durumu büyük bir sorun oluşturmaktadır.

Aile ile suçluluk arasındaki ilişkiler Avrupa ve Amerika'da üzerinde önemle durulan hususlardandır. Ülkemizde de giderek ağırlık kazanmaktadır.

Aile çocuğun hayatının başlangıcından itibaren sosyal hayatı temsil eden ilk, primer grup olarak temasa geçtiği bir varlık olması sebebiyle özellikle çocuk suçluluğu konusunda etkilerinin tespit edilmesi önemlidir. (Dönmezer, 1975; 253)

Çocuk aileye vahşi bir yaratık olarak girmekte ve aile içinde yavaş yavaş bir sosyal varlık halini almaktadır. Çocuk bir sosyal varlık halini alırken, ilk önce kendisini aile içindeki sosyal şartlara uydurmakta, böylece aile çocuk için ilk bir sosyal uyum okulu (TAFT, 1975;253) ilk sosyalleştirici kurum rolünü oynamaktadır. Yine, içinde yaşanılan kültür de çocuğa aile aracılığı ile öğretilmektedir.

Diğer taraftan maddi ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra , çocuğa sosyal statünün kazandırıldığı ilk kurum da yine ailedir. İşte genel başlıklarıyla verilen

bu ihtiyaçların karşılanmaması ile suç arasında ilişkiler olduğu söylenebilir.

Çocuğun kalıtımsal olarak taşıdığı özelliklerinin yanısıra, karakterinin oluşması ve şekillenmesinde de aile ve evin önemi inkar edilemez. Sosyolog ve psikologlar tarafından genel olarak kabul edilen sosyal gerçek şudur ki; bütün diğer sosyal kurumlar arasında aile sosyal yapının temel taşının teşkil etmektedir. Neslin biyolojik yönden devamlılığı, çocuğun fiziki ihtiyaçları, büyük çoğunluğu itibariyle aile içinde karşılanır. Yine çocukluğun, kişiliğin geliştiği yıllarda kişiyi hayata uydurma süreci aile içinde işler (Thorsten,1960;48). Ailenin çocuğun bu ihtiyaçlarını karşılayabilmesi standartlar bakımından normal bir aile, tipik bir aile olmasına bağlıdır.

Günümüzde sosyo-ekonomik faktörler dikkate alındığında , ailenin çocuk ile ilgili bu başlıca fonksiyonlarını yerine getirebilmesi oldukça güçleşmiş görülmektedir.

Konu ile ilgili bilim adamları aile ile suç arasındaki ilişkiler konusundaki yaklaşımı genellikle ailenin biyolojik fonksiyonu, sosyal hayattaki yeri ve ekonomik önemi ile ilgilidir. Sosyolojik yönde olan yazarlar ise ailenin kurallara itaat ettiren , sosyalleştirici rolü üzerinde durmaktadırlar. Bunların sonucunda esas itibariyle tipik olan ve olmayan ailelerin ayrımı önem kazanmaktadır.

Genel olarak ele alındığında; tipik ya da normal aile karı, koca ve çocuklardan oluşan ve çocukların ebeveyn ile birlikte yaşadığı sosyal bir grup sayılmaktadır. Buna karşılık bu kişilere ek olarak diğer bazı kimselerden oluşan, ana babadan birisinin eksik olduğu veya üvey ana babanın var olduğu, veya yakın ya da uzak bir akraba tarafından çocuğun büyütüldüğü aileler ise tipik yada normal olmayan ailelerdir.

Suçlu çocuklar genellikle tipik ya da normal olmayan bu gibi ailelerden çıkmaktadır.

Yapılan araştırmalarda (Dönmezer, 1975; 257) özellikle suçlu çocuk çıkaran aileler şöyle bir tasnife tabi tutulmaktadır.

- 1- Ailenin diğer bireyleri suçlu, ahlaken kötü veya alkoliktür.
- 2- Ana-Babadan biri veya her ikisi ölüm, boşanma veya evi terk suretiyle ortadan kalkmıştır.

3- Bilgisizlik veya diğer bedensel ya da ruhsal hastalıklar dolayısıyla ana-babadan her ikisi de çocuk üzerinde bir kontrol yürütememektedirler.

4- Aile içinde iltimasçılık, ileri derecede şiddet, ihmal, kıskançlık, diğer akrabaların müdahalesi, evin gereğinden fazla kalabalık oluşu gibi durumlar bulunmaktadır.

5-Eşler arasında dini ya da ırki farklılıklar, ayrı standartlar vardır.

6- Bir kurum ya da yerleştirme yeri ev görevini görmektedir.

Aile ile suçluluk arasındaki ilişkileri belirleyen başlıca özellikler şu üç noktada incelenebilir:

A-Yanım Aileler

B-Aile Bireyleri Arasındaki İlişki Biçimi

C-Ekonomik Durum

A- YARIM AİLELER

Ölüm, boşanma, ana babadan birisinin aileyi terk etmiş olması gibi sebeplerle normal ve tipik aileden sapmış olan ailelere yarım aile adı verilmektedir. Uzun zamandan beri bu tip ailelere mensup çocukların suçluluğu dikkati çekmekte ve araştırmalara konu olmaktadır. Nitekim 2000 suçlu çocuk üzerinde yapılan inceleme sonucunda bu çocukların üçte ikisinin yarım ailelere mensup olduğu görülmüştür.(Dönmezer,1975,257)

Ancak Amerika' da yapılan araştırmalar yarım ailelerin çocuk suçluluğu üzerinde ancak % 25 oranında etkili olduğunu göstermektedir. Amerika' da yarım aileden, erkeklerden çok kadınların etkilendikleri ortaya konulmuştur.

Avrupa' daki araştırmalar ise yarım ailelerin, çocuk suçluluğu üzerindeki etkisinin %25-50 arasında değiştiğini göstermektedir.

Türkiye' de ise , Sulhi Dönmezer tarafından 124 küçük suçlu üzerinde yapılan bir araştırmada; çocukların 22'sinin ana-babalarının bulunmadığı, 16'sinin yalnız ana, 32'sinin babadan yoksun bulunduğu ortaya konulmuştur. İnceleme konusuna giren çocukların % 57' si yarım ailelere mensup bulunmaktadır.

Yine İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü tarafından 974 suçlu çocuk üzerinde yapılan araştırmada % 42.1' nin yarım aileye mensup olduğu ortaya konulmuştur.

Son olarak DİE tarafından yapılan adalet istatistiklerine göre (DİE, 1988; 199) ıslahevine giren hükümlü çocukların suç işlediği anda kaldığı yerdeki hanehalkı fertleri ile akrabalık durumu şu şekildedir:

Anne baba ile beraber	anne ve üvey baba	baba ve üvey anne	yalnız anne	yalnız baba	anne baba akraba ile	yok yetiştirme yurdu	belli yeri yok
396	12	29	52	27	18	4	50
<u>anne-baba ile beraber</u>	<u>Diğer</u>						
396	192						

Tablodaki veriler dikkate alındığında ve birbiri ile mukayese edildiğinde yaklaşık %48 oranında yarım aileye mensup çocuk tespit edilmektedir.

Bütün bu araştırma ve örnekler yarım aileye mensup olma ile suçluluk arasında bir nedensellik bağının varlığının kesin kabulü olarak bir imkan sağlamasa da, böyle bir ilişkinin kuvvetle varlığını düşündürmektedir.

Diğer taraftan evlilik dışı çocukların suçluluğu, durumlarından etkilenmektedir. Gerçekten serbest birleşmeler ürünü nesebi sahih olmayan küçüklerinde çoğunluk itibarıyla suç işlemelerinin sebebini düzenli bir aileye mensup bulunmayışlarına bağlamak hatalı olmamaktadır. Genellikle evlilik dışı çocuk kendisini koruyup, büyütecek bir koruyucuya sahip olamayacağı gibi toplum hayatı içinde de hor görülmektedir. Hayatının her aşamasında karşılaşacağı zorluklarla bir çok hallerde suç işlemek böylelikle hayatını temin ve sürdürmek zorunda kalacaktır. (Dönmezer, 1975; 121)

B- AİLE İÇİNDEKİ İLİŞKİLERİN BİÇİMİ

Ana-babanın birbirleri ile olan ilişki tarzlarının, normal şeklinden saptığı, kavga ve gürültülerin devam ettiği, bir ahengin bulunmadığı aileler, çocuk suçluluğu bakımından en az yarım ailelerin gösterdiği etkileri yapmaktadır. Çünkü bu aileler maddi açıdan olmasa bile manevi açıdan yarım aile oluştururlar.

Ebeveyn ile çocuklar arasındaki ruhsal ilişkilerin gerektiği gibi disiplin ve şefkat esaslarına göre kurulmamış bulunduğu ailelerde kişilik problemleri ve anlaşmazlıkların çıktığı ve sonuçta çocuğun sosyal bakımdan uyumunu engellediği bir gerçektir.

Yine, ebeveynin disiplin konusunda ilgisiz veya fikri ve ahlaki zaafı dolayısıyla disiplininde zayıf olması, çocuğun kontrolü hususunda ebeveyn arasında anlaşma bulunmaması, çok sıkı aşırı derecede disiplin de çocuk suçluluğunu etkilemektedir.

Ülkemizde 124 suçlu çocuk üzerinde yapılan bir araştırmada; 26'sının ana ve babasının içkiye tutkun, 1'nin esrarkeş , birinin her türlü kötülüğü yapmaya yatkın kişilikte olduğu görülmüştür. Ebeveynin % 90'nı da küfürbazdır. (Dönmezer, 1975; 266)

Özet olarak denilebilir ki, suçluluk bir açıdan öğrenilen bir tavır ve hareket, elde edilen bir davranış olduğuna göre, aile içindeki örnekler çocuğa ve onun suçluluğuna etki yapacaktır. Aile içinde suçluların bulunması kesin bir suçluluk sebebi değildir, ancak suça yöneltici bir rol oynamaktadır.

C- AİLENİN EKONOMİK DURUMU

Ailenin ekonomik durumu ile suçluluk arasındaki ilişkiler geliri düşük olan ve iyi olan aileler açısından farklı hususlarda ele alınabilir.

Geliri düşük sosyal sınıflara mensup aile çocukları diğer ailelerin çocuklarına göre daha az denetime tabidirler. Fakir aile çocukları daha çabuk kısmi ve ekonomik özgürlüğe kavuşurlar. Bu ailelerde çocuklar yetişme süreci içinde maddi araç yokluğu dolayısıyla zevkten yoksunluk, aile içinde anlaşmazlık ve disiplin yokluğu ile karşı karşıyadır.

İktisaden orta ve iyi sınıflara mensup ailelerde ise çocuğa karşı mücadele eder bir davranış gösterilir. Böylece disipline alıştırılmamış çocuklar olgunluk çağına gelince otomatik olarak otoriteyi kabul hususunda güçlük çekerler. Yine yaşanan kültür içinde bu tür ailelerde cezasızlık durumunun olması kanunları ihlal etme davranışlarına sebep olabilir. Uyuşturucu madde, özellikle esrar kullanma uygulaması özellikle son yıllarda bütün ülkelerde bu sınıflara mensup aile çocukları arasında yaygınlaşmaktadır.

İslahevine giren hükümlü çocukların, suç işlediği anda hanehalkı reisinin sahip olduğu iş (DİE, 1988; 200) incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

memur	tarım işi	hizmet işi	ticaret	giyim dokuma	gıda üreten	inşaatçı çalışan	ulaş arç. çalışan	ağaç işl. çalışan
78	161	52	59	18	13	49	24	21
metae işl. çal.	oto tam.	boya	elektrik tam.	TV	diğer	hane halkı olmayan		
13		10		7	29	57		

Diğer taraftan, islahevine giren çocukların suç işlediği anda ikametleri (DİE, 1988; 200) dikkate alındığında;

Kır	Kent
157	434

Suçlu çocukların hanehalkı reisinin işi açısından en fazla tarım işi, ikamet-gah olarak ise kent olduğu görülmektedir. Başlangıçta birbiriyle çelişiyor gibi görünen bu veriler, esas itibarıyla köyden kente hızlı ve istikrarsız yaşanan göçlerin sonucu olmaktadır. Hatta ailesi köyde olsa dahi evden kaçma veya çalışma gibi sebeplerle kente gelmiş veya gönderilmiş çocuklar bu çelişkiyi açıklamaktadır.

Buraya kadarki açıklamalardan da görüleceği üzere, çocuklar için ilk çevre ailedir. Çocuk için uygun ve istikrarlı bir karakter kazanarak büyümenin şartı çocuğa karşı ana babanın birlikte şevkat, sevgi ve uygun sevk ve idare çabasında bulunmalarıdır. Çünkü aile hayatının istikrarlı ve uyumlu geçişi çocuk suçluluğunu önlemek bakımından çok önemli olmaktadır. Çünkü çocuk ebeveynin ve aile içindeki diğer bireylerin tavır ve hareketlerini taklit etmek suretiyle suçluların hareket tarzlarını, suçluluğa ait kuralları, suçluluk dayanışmasını öğrenebilmekte ve bunları taklit etme eğilimini de geliştirebilmektedirler.

Yine, ailenin evin çevresel yönünü tayin ediyor olması, çocuğun hergün temas halinde bulunduğu çevreyi de belirleyecektir. Tümünü ele alındığında çocuğun yakın ve uzak çevresine karşı hal ve hareketlerini belirleyen, şahsiyetini

şekillendiren ilk kurum olan aile çocuğun suçluluk durumunda da derecesi tam olarak ölçülemiyor olmakla birlikte mutlaka etkili olmaktadır.

THE MAIN FEATURES OF CRIMINAL CHILDREN FAMILIES SUMMARY

Families have always been the smallest coherent units of any society whatsoever and it is well known that the stronger and healthier a family is (both psychologically and physically) the more affluent that society will be.

Since they comprise the initial milieu where the future members of society are brought up, education and social orientation in the family must be carried out in the best possible fashion from beginning to end.

When analysed from this aspect, we observe that families are still of primary importance in the overall education of children and teenagers; in fact we can say that all basic educational principles and objectives stem from, and are based on the negative or positive atmosphere confronted at home... Because inadequate or erroneous bringing up in the formative years of one's life is the prime causative factor of juvenile delinquency, we are of the opinion that each child should grow up in an atmosphere of utmost care, harmony and stability.

KAYNAKÇA

AYAZ NÜKHET.; "Ailenin Gelir Kaynakları ve Gider Türleri ile Bağlantısı",
İzmir Ticaret Odası Dergisi, sayı: 7, İzmir. 1991.

DİE .; Adalet İstatistikleri, Ankara. 1988.

DPT.; Türk Aile Yapısı, Ankara. 1989.

DÖNMEZER, Sulhi .; Kriminoloji, 5. Baskı, İstanbul. 1975.

TAFT.; Criminology, 3 baskı, s.184'den alan DÖNMEZER (1975), İstanbul . THOR-
STEN, Sellin (1960) : Are Parents Responsible ? (In Bulletin Publiée par
S.I.C.l'er semestre s.48'den) DÖNMEZER, Sulhi (1975): Kriminoloji. 1975.

YÖRÜKOĞLU, Atalay.; Çocuk Ruh Sağlığı, 3. Baskı, Ankara. 1980.